

Za Slovensko sa oplatí lobovať

rozhovor s Dušanom Tóthom

Dušan Tóth sa narodil 2. júla 1938 v Modre. Tam vyštudoval roku 1961 Slovenskú bohosloveckú fakultu. Roku 1967 promoval na Vysokej škole múzických umení. Po jej skončení pracoval ako redaktor bratislavského rozhlasu vo vysielaní *Dobré ráno*. Roku 1969 emigroval do Spojených štátov. V júli 1971 prišiel do Kanady. Od príchodu do emigrácie bol spolupracovníkom rozhlasových staníc Hlas Ameriky, Rádio Canada International a Slobodná Európa. Od roku 1971 do roku 1990 bol generálnym tajomníkom Svetového kongresu Slovákov. Do kňazskej služby bol ordinovaný roku 1969 v East Chicagu, štát Indiana. Dva roky slúžil v cirkvách sv. Trojice v East Chicagu a v rokoch 1971–1991 sv. Pavla v Toronte. Roku 1992 prijal povolanie do Cirkvi sv. Lukáša v Toronte, kde pôsobí doteraz. V rokoch 1993–2005 pracoval ako koordinátor Medzinárodnej luteránskej laickej ligy pre strednú a východnú Európu.

Na Slovensko prichádzate opakovane. Pred letnými prázdninami ste u nás strávili dva mesiace. Čo považujete z tohtoročného pobytu za najužitočnejšie pre vás osobne?

Dvojmesačná návšteva Slovenska obsahovala niekoľko významných medzníkov. Najprv sme sa so skupinou slovensko-kanadského spolku M. R. Štefánika zúčastnili spomienkových slávností 90. výročia tragickej smrti generála Štefánika na Bradle a Košariskách a potom Torontské slovenské divadlo, na pozvanie divadiel Jána Palárika v Trnave, Andreja Bagara v Nitre, Slovenského komorného divadla v Martine a Slovenského národného divadla v Bratislave, uviedlo dokumentárnu drámu Viliama Klimáčka *Horúce leto 68*. Osobne som mal možnosť národne pookriať, keď som si uctil aj homíliou jedného z najväčších synov slovenského národa na Košariskách. Ďalej pri príležitosti 40. výročia nášho príchodu na severoamerický kontinent a 20. výročia od nej revolúcie sme sa mali možnosť podeliť so svojimi skúsenosťami s diváckou obcou na Slovensku. Boli sme srdečne prijatí a predstavenia boli úspešné, týždeň dopredu vypredané.

Aký prínos to môže mať pre krajanovú komunitu v Kanade či v Severnej Amerike vôbec?

Slovensko svojim srdečným a úprimným prijatím nám odovzdalo akúsi zázračnú energiu, ktorú sme si priniesli späť do Kanady, aby sme naďalej širili dobré meno Slovenska a tešili sa z toho, že

naše snaženia nie sú zbytočné. Môžem smelo povedať, že po mnohých rokoch to bolo po prvý raz, že nás prijali ako svojich.

Aké aktivity vyvíja slovenská krajanovská komunita v súčasnosti v Toronte, kde žijete?

Pokračujeme s divadlom poézie a malých javiskových foriem, ktoré sme založili roku 1977. Pred štyrmi rokmi sme položili základy Torontskému slovenskému divadlu. Snažíme sa, aby nás kultúra spájala a obohacovala naše životy. Máme bohatú klenotnicu, nevyčerpatelný zdroj jedinečnej ľudovej slovesnosti, nuž máme čo ukázať našim deťom a ich detným deťom a v neposlednej miere našim kanadským priateľom.

V Toronte vzniklo pred rokom Divadlo mladých, ktoré má svoje divadelné plány. Zatiaľ sme videli iba dve predstavenia, očakávame, ako sa budú vyvíjať. Okrem toho sú tu ešte Poetické divadlo, hudobná skupina a množstvo talentov. Je radosť sledovať, ako sa rozhybal kultúrny život v Toronte a jeho okolí. Ak pripočítam slovenský televízny program, rôzne pikniky, každý víkend sa tu deje niečo zaujímavé.

V Kanade reprezentujete Kanadskú základňu pre umenie a divadlo. Predstavte, prosím, stručne jej činnosť.

Je to akási strešná organizácia divadla poézie, malých javiskových foriem a Torontského slovenského divadla. Vedíme neziskové produkcie divadelných hier, hľadáme nové talenty slovenského pôvodu v oblasti herectva, dramaturgie, scénografie, réžie a snažíme sa všemožne ich podporovať. Vytvárame podmienky na tvorbu originálnych prác, študentom umenia poskytujeme priestor na realizáciu a pomáhame udržiavať vysoký štandard profesionálnych divadelných pracovníkov.

Zaznamenávate v ostatných rokoch kvalitatívne zmeny v činnosti krajanovských spolkov na severoamerickom kontinente? A cítite prínos nových migračných vln zo strany mladých ľudí prichádzajúcich zo Slovenska?

Je veľmi ťažko odpovedať na vašu otázku ucelene. Kontinent je veľký a existujú viaceré skupiny našincov, ktorí robia alebo sa pokúšajú robiť kultúru. Celkovo možno konštatovať, že veľké slovenské

spolky zanikajú a strácajú svoju slovenskú identitu. Na druhej strane príchodom nových emigrantov a niektorých aktívnych jednotlivcov vznikajú nové organizácie. Napríklad na večer poézie *Poeta a vďaka básnikovi Milanovi Rúfusovi* sa nám prihlásili talenty, o ktorých sme vôbec nevedeli, že žijú medzi nami. Je radosť vidieť, ako sa hlásia, lebo pochopili, že nechcú žiť oddelene a nechcú stratiť svoju identitu. Na naše predstavenia chodia ľudia, o ktorých sme pred rokom-dvoma nič nevedeli.

Aká je vzájomná spolupráca, koordinácia činností krajan-ských spolkov v Kanade a USA v súčasnosti? Stretávajú sa severoamerickí Slováci ešte spoločne na významných podujatiach?

Pokiaľ viem, na severoamerickom kontinente neexistuje koordinovaná činnosť krajanového života. Kým existoval Svetový kongres Slovákov, jeho kultúrna komisia koordinovala činnosť podujatí. Napríklad uvedenie severoamerickej premiéry Suchoňovej *Krúťňavy* v Lansingu v štáte Michigan, koncert Dusíkovej *Modrej ruže* v Toronte alebo odhalenie Mestrovíčovej sochy Martina Kukučína sa stali spoločenskými udalosťami všetkých, ktorí žijeme na severoamerickom kontinente. Dnes sa stretávame na *Slovenských drôch* a na podujatiach, o ktorých sa kde-tu dozvieme. Škoda, že neexistuje kalendár spoločenských podujatí na kontinente a vo svete, čím by sa veľmi napomohlo predĺženie kultúrno-spoločenského života nás, čo žijeme v zahraničí. Žiadalo by sa, aby túto úlohu prevzalo Svetové združenie Slovákov v zahraničí. A ak by ono neprejavilo iniciatívu, potom sa táto príležitosť ponúka Matici slovenskej.

Vo Svetovom kongrese Slovákov (SKS) ste pôsobili celé dve desaťročia na vysokom poste. Čím bol pre vás osobne?

Svetový kongres Slovákov bol akýmsi parlamentom Slovákov žijúcich v slobodnom svete. Stali sme sa svedomím národa, keď sme upozorňovali na porušovanie ľudských a občianskych práv aj prostredníctvom Helsinskej nástupnej konferencie. Pred nami bol veľký úhlavný nepriateľ, politická moc komunistického Československa. Keď mám v retrospektíve charakterizovať moje pôsobenie, musím priznať, že som sa na takúto funkciu necítil pripravený. Aj voľba bola akoby neskutočná. Na post generálneho tajomníka boli volebnou komisiou navrhované také mená ako Jozef Paučo, Method Balco, Jozef Trubinský. V exilovej politike boli známejší ako Dušan Tóth, ktorého poznala možno len hŕstka delegátov.

Čo prinášala práca generálneho tajomníka SKS, čo od nej očakávali členské organizácie?

Nevedel som, do čoho idem, ale bolo mi jasné, čo chcem. Vytvoril platformu Slovákov žijúcich v slobodnom svete, na ktorej by sme sa vedeli stretnúť a pomáhali národu doma, aby sa stal slobodným. Stošesťdesiatštyri organizácií vytvorilo viac ako miliónovú základňu členov, ktorých SKS reprezentoval. Táto organizovaná sila vytvorila takú politickú lobby v rozličných krajinách sveta, že ešte dnes je hodno o tom hovoriť. Pracovali sme nezištne a tešili sme sa z úspechov, ktoré sme dosahovali v Európskom parlamente, v Štátnom departmente USA, u kanadskej vlády či vo vedeckých kruhoch. SKS bol schopný ponúknuť koncepciu ekonomického rozvoja prostredníctvom dokumentu *Zodpovedná spoločnosť*, vychádzajúca zo židovsko-kresťanskej tradície a filozofie. Cítil som sa byť užitočný a poctený zodpovednosťou.

Ako sa pozeráte na obdobie v SKS z odstupu dvoch ostatných desaťročí nasledujúcich po smrti Štefana Romana?

Po smrti Štefana B. Romana rodina podporovala snaženia SKS

v duchu jeho odkazu, aby sa národ oslobodil spod jarma komunizmu. Keď prišla nežná revolúcia, pozvali sme čelných predstaviteľov vlády národného porozumenia a chceli sme odovzdať štafetu SKS Slovensku. Vtedajší predstavitelia Milan Čič, Rudolf Schuster, Alexander Dubček aj ďalší boli pripravení ujať sa starostlivosti o nás v zahraničí. Niektorí z našich radov chceli nadiktovať Slovensku aj samostatnosť a rozhodli sa vo funkciách pokračovať. Väčšina vedenia SKS však odstúpila, a tak sa SKS stal organizáciou, ktorá nemá nič spoločného s kongresom jej zakladateľov.

Rovnaký prívlastok nesie aj Svetové združenie Slovákov v zahraničí (SZSZ). Ako by ste charakterizovali príbuzenské paralely medzi kongresom a združením?

Združenie malo vyrásť na základoch postavených Svetovým kongresom Slovákov. Tak, pokiaľ sa nemýlim, to bolo aj myslené a možno pokojne povedať, že do roku 2006 sa združenie aj snažilo byť pokračovaním kongresu, aj keď treba zdôrazniť, že v iných podmienkach a nových formách. Škoda, že za posledné roky sa vytratil záujem o organizácie vo svete. Združenie sa sústredilo na Európu a ostatných akoby prehodilo cez palubu, dokonca nikoho nezaujímalo, či si organizácie platia, alebo neplatia svoje členské. Za celý ten čas naša organizácia nedostala ani len upomienku o nezaplatení. Združenie nepozývalo organizácie vo svete, aby sa stali členmi, a tak čo predchádzajúce vedenie vytvorilo, rozmenilo sa na drobné a šlo do stratena. Združeniu jednoducho chýbajú platforma a solídna vízia.

Na druhom Valnom zhromaždení SZSZ vás zvolili za druhého podpredsedu výkonného výboru združenia. Ako zabezpečujete kontakt vedenia so Slováckmi žijúcimi na iných kontinentoch?

Žiaľ, ako druhý podpredsa sa cítim neúčinný. Takmer za tri roky nikto so mnou nekontaktoval agendu zasadnutí či už výkonného výboru, alebo generálnej rady. Ak som sa aj snažil tu a tam niečo priniesť, moje návrhy boli doslova odignorované. Mam teda významný post, ktorý nič neznamená, lebo pán predseda sa rozhodol vládnuť autokraticky.

Darí sa SZSZ lobiť vo svete v prospech Slovenskej republiky?

Tu sa pre SZSZ ponúka veľká príležitosť. Slovensko potrebuje priateľov, kontakty, a kto iný ako Slováci roztratení vo svete má lepší prístup ku svojim voleným poslancom, aby hovorili a prihovárali sa za Slovensko, ich krajinu a krajinu ich predkov.

Čo by potrebovali na úspešný lobing naši krajanovia vo svete zo strany Slovenska?

Slovensko by malo mať svoju dlhodobú koncepciu. Koncepciu zviditeľnenia sa, turizmu a v neposlednej miere ekonomického rastu. S takýmto dokumentom by sme mohli lobiť v krajinách, ako sú Spojené štáty, Kanada, Nemecko, Veľká Británia, Francúzsko, Austrália a ďalšie.

Na jeseň sa trojročné funkčné obdobie riadiacich a pracovných orgánov SZSZ končí. Budete kandidovať i v ďalších voľbách?

Mojím životným krédom a poslaním je slúžiť človečenstvu a svojmu národu. Ak ma účastníci valného zhromaždenia uznajú za potrebného, som ochotný pomôcť. Avšak s podmienkou, že budem môcť využiť svoje schopnosti.